

30/04/2024

Preses materiāli

Tiesa atzīmē 20 gadus kopš desmit valstu pievienošanās Eiropas Savienībai: jauns konstitucionāls moments Eiropai

Saturs

Vispārējā ietekme.....	2
Ievads.....	2
Organizācija un darbība	2
Vēsturiskā judikatūra	3
Tiesvedības un darba slodze	3
Tiesu darbības vispārējā attīstība (lūgumi sniegt prejudiciālu nolēmumu) (2004.- 2024. gads)	4
Ēkas	8

Vispārējā ietekme

Ievads

Jaunu valstu pievienošanās nozīmē, ka iestāde aug. Visām Eiropas valstīm kopīgas nākotnes veidošana notika vairākos posmos, sākot no Otrā pasaules kara beigām līdz pat mūsdienām. Eiropas Kopiena, kurā 1957. gadā bija sešas dibinātājvalstis, un vēlāk Eiropas Savienība (ES) paplašinājās pakāpeniski, un šobrīd tajā ir 27 dalībvalstis.

2004. gada paplašināšanās ir vislielākā no visām secīgi notikušajām paplašināšanās kārtām.

2004. gada 1. maijā Savienībā vienlaikus tika uzņemtas desmit jaunas dalībvalstis: Čehijas Republika, Igaunija, Kipra, Latvija, Lietuva, Malta, Polija, Slovākija, Slovēnija un Ungārija.

Dalībvalstu skaits tādējādi pieauga no 15 līdz 25.

Kā šis svarīgais notikums ietekmēja Savienības tiesu iestādi, jo īpaši attiecībā uz tās organizāciju un darbību, kā arī darba slodzi?

Organizācija un darbība

- 10 tiesneši tika iecelti Tiesā un 10 tiesneši – Vispārējā tiesā ([Akts par jauno dalībvalstu pievienošanās nosacījumiem un pielāgojumiem līgumos, kas ir Eiropas Savienības pamatā](#)).
- Ģenerālvokātu skaits Tiesā 2004. gadā nemainījās, tajā joprojām bija 8 ģenerālvokāti. Tikai 2013. gadā to skaits palielinājās līdz 11 (Līgumā paredzēts, ka Tiesa var vērsties Padomē, kurai jālemj vienprātīgi, lai palielinātu ģenerālvokātu skaitu – atbilstoši [38. deklarācijai, kas pievienota Lisabonas līgumam](#)).
- Lai Tiesa un Vispārējā tiesa varētu risināt ar paplašināšanos saistītās problēmas, Nicas līgumā ir ieviesti vairāki grozījumi jauno tiesnešu veiksmīgai integrācijai un papildu darba slodzes pārvaldībai:
 - Ģenerālvokāta secinājumi vairs ne vienmēr tiek sniegti visās lietās. Tādēļ, ja Tiesa uzskata, ka lieta nav saistīta ar jaunu tiesību jautājumu, uzklaudējusi ģenerālvokātu, tā var pieņemt lēmumu, ka lieta izlemjama bez ģenerālvokāta secinājumiem.
 - Izveidota saikne starp **dalībvalstu un tiesnešu skaitu**. Tiesā šis skaits atbilst dalībvalstu skaitam. Vispārējā tiesā tam ir jābūt *vismaz* tikpat liels kā dalībvalstu skaitam, paverot ceļu iespējamam tās tiesnešu skaita pieaugumam.
 - Izveidota **virspalāta**, kurā atbilstoši statūtiem ir paredzēti 13 tiesneši (šobrīd – 15). Šo iztiesāšanas sastāvu, kurš izskata visnozīmīgākās lietas, vada Tiesas priekšsēdētājs; tajā piedalās arī Tiesas priekšsēdētāja vietnieks.
 - Grozīta **kompetenču sadale starp Tiesu un Vispārējo tiesu**: tagad Vispārējās tiesas kompetencē ir pirmajā instancē izskatīt visas tiesās prasības, izņemot atsevišķas specifiskas prasības.

- Vispārējai tiesai ir piešķirta kompetence izskatīt **prejudiciālus jautājumus** noteiktās statūtos paredzētās jomās. Šī kompetence līdz šim netika īstenota. Tomēr 2022. gada novembrī Tiesa iesniedza likumdošanas pieprasījumu Eiropas Parlamentā un Padomē, lai, pirmkārt, Vispārējai tiesai nodotu Tiesas kompetenci sniegt prejudiciālus nolēmumus sešās konkrētās jomās (pievienotās vērtības nodoklis, akcīzes nodoklis, Muitas kodekss, preču tarifu klasifikācija kombinētajā nomenklatūrā, kompensācija un atbalsts pasažieriem, kā arī siltumnīcas efektu izraisošo gāzu emisijas kvotu tirdzniecības sistēma) un, otrkārt, paplašinātu apelācijas sūdzību par Vispārējās tiesas nolēmumiem iepriekšējas pieļaujamības atzīšanas mehānisma (sākotnēji stājies spēkā 2019. gada maijā) piemērošanas jomu.

• Personāla ziņā **iestādē norīkoto darbinieku skaits palielinājās** no 1010 (2000. gadā) līdz 1140 (2003. gadā) un (2004. gadā) sasniedza 1641.

Gads	2000	2003	2004	2005	2007	2010	2015	2020	2022	2023
Budžetā paredzētās amata vietas	1010	1140	1641	1743	1882	1927	1998	2073	2110	2302

• Pieauga arī iestādes budžets.

Gads	2000	2003	2004	2005	2007	2010	2015	2020	2022	2023
Budžets, miljoni EUR	131,3	150,6	235	229	272,2	329,3	357,1	436,6	464,8	486

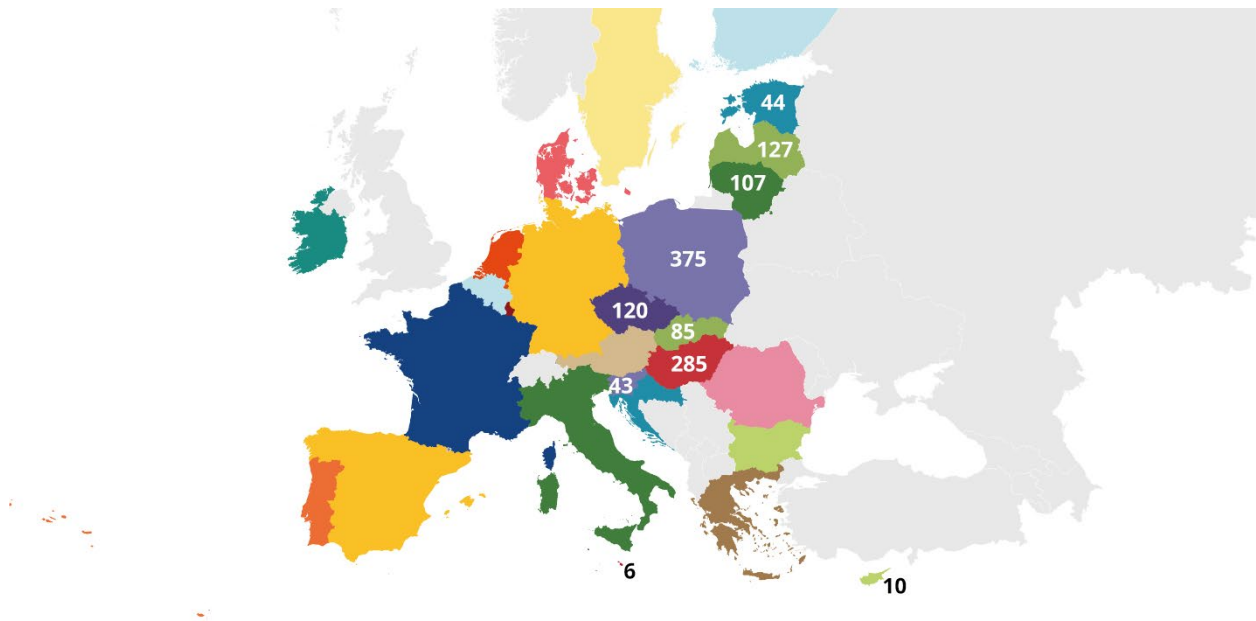
Vēsturiskā judikatūra

Saistībā ar 2004. gada pievienošanās procesu iestāde atlasīja sākotnējo sarakstu ar 57 spriedumiem no 1954. līdz 2000. gadam, kurus vispirms tulkoja un pārskatīja valstu tulkošanas centri un tad pabeidza Tiesas valodu nodaļas (https://curia.europa.eu/jcms/jcms/Jo2_14955/lv/).

Tiesvedības un darba slodze

- Dalībvalstu, kuras pievienojās 2004. gadā, ieguldījums Eiropas juridiskajā izveidē ir būtisks: no 2004. gada 1. maija līdz 2024. gada 31. martam 10 pievienojušos dalībvalstu tiesas kopumā iesniegušas **1202** lūgumus sniegt prejudiciālu nolēmumu.
- Pirmie prejudiciālie jautājumi iesniegti jau 2004. gadā (2 lietas no Ungārijas).

- Lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu skaits pirmajos gados bija salīdzinoši neliels (mazāk nekā 10 lūgumi 2006. gadā). Vēlāk tas ievērojami pieauga (20 lūgumi 2008. gadā, 45 – 2011. gadā, 65 – 2014. gadā, 103 – 2020. gadā) un visbeidzot nostabilizējās pašreizējā līmenī (120 lūgumi 2023. gadā).

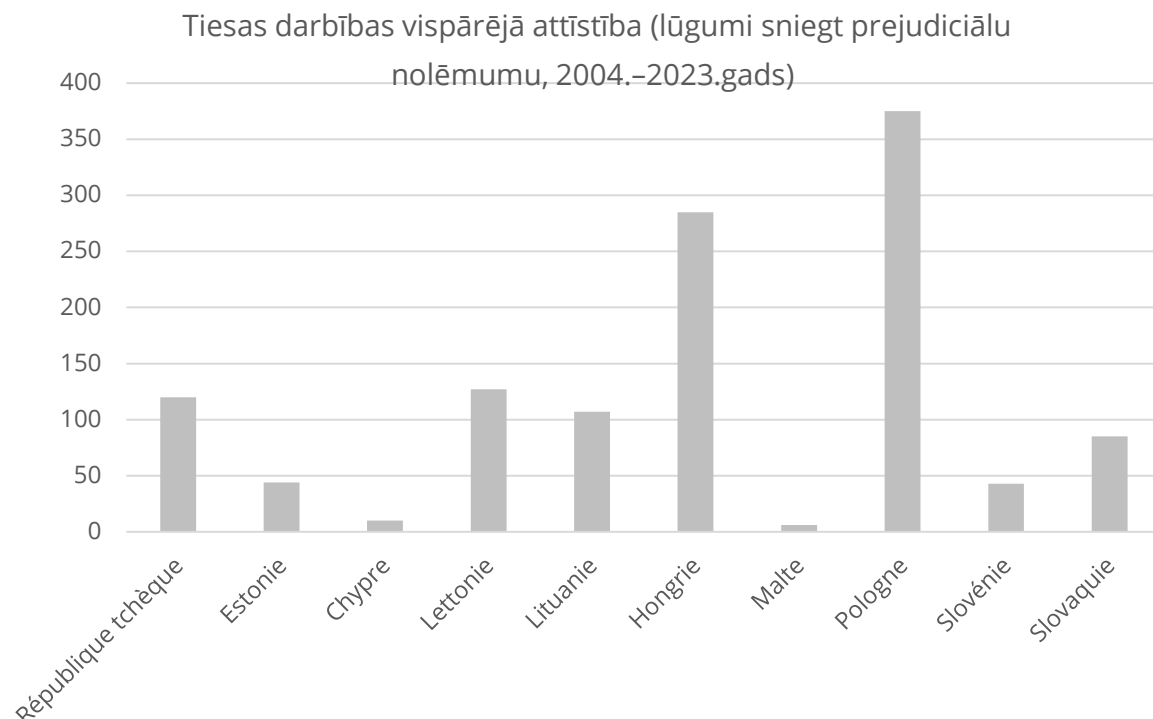

Tiesu darbības vispārējā attīstība (lūgumi sniegt prejudiciālu nolēmumu) (2004.–2024. gads ¹⁾)

Gadi	Čehijas Republika	Igaunija	Kipra	Latvija	Lietuva	Ungārija	Malta	Polija	Slovēnija	Slovākija
2004	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0
2005	1	0	0	0	0	3	0	1	0	0
2006	3	0	0	0	1	4	0	2	0	1
2007	2	2	0	0	1	2	0	7	0	1
2008	1	2	1	3	3	6	0	4	0	0
2009	5	2	1	4	3	10	1	10	2	1
2010	3	0	0	3	2	6	0	8	1	5
2011	5	1	0	10	1	13	0	11	1	3
2012	7	5	0	5	2	18	1	6	0	9
2013	7	3	3	5	10	20	0	11	1	4
2014	6	0	2	7	6	23	0	14	4	3
2015	8	2	0	9	8	14	0	15	5	5
2016	5	1	0	9	8	15	1	19	3	6
2017	4	7	0	5	10	22	0	19	3	6
2018	12	2	1	5	6	29	0	31	2	6
2019	5	3	1	12	7	20	1	39	5	10
2020	9	3	0	17	7	18	0	41	2	6

¹ 2024. gada 31. marts.

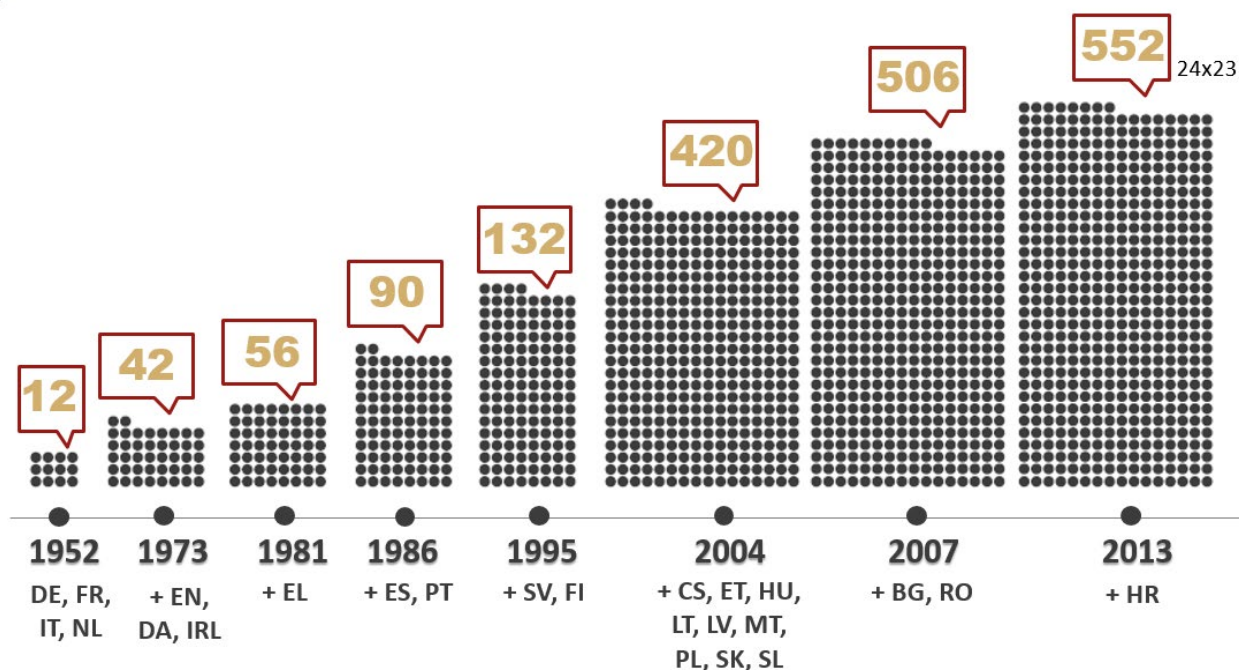
2021	8	2	0	12	15	17	0	34	7	2
2022	13	4	0	4	6	20	0	39	0	7
2023	12	4	1	15	6	18	2	48	6	8
2024	4	1	0	2	5	5	0	16	1	2
Kopā	120	44	10	127	107	285	6	375	43	85

- 2004. gada paplašināšanās ievērojami ietekmēja arī Eiropas Savienības Tiesas **valodu režīmu**.
- Ja Ogļu un tērauda ekonomiskajā kopienā (EOTK) tās izveidošanas brīdī 1952. gadā bija 4 oficiālās valodas, tad pēc secīgām paplašināšanās kārtām šis skaits ir palielinājies: 7 oficiālās valodas 1974. gadā, 8 – 1981. gadā, 10 – 1986. gadā, 12 – 1995. gadā un **21 oficiālā valoda 2004. gadā**. Turpmākās paplašināšanās kārtas ir palielinājušas šo skaitu līdz 24 pašreizējām oficiālajām valodām.
- Lietas var tikt ierosinātas un skatītas Tiesā un Vispārējā tiesā ikvienā no 24 oficiālajām valodām, un, ja vien nav piemērojams izņēmums, abu tiesu pieņemtie nolēmumi ir pieejami 24 valodās. Šis ir pilnīgas daudzvalodības princips.
- *“Tiesa izveido tulkošanas dienestu, kurā nodarbina ekspertus ar atbilstošām zināšanām tiesību jomā un ļoti labām vairāku Eiropas Savienības oficiālo valodu zināšanām” (Reglamenta 42. pants).*
- Šis oficiālo valodu pieaugums ir izraisījis strauju valodu kombināciju skaita palielināšanos: no 12 valodu kombinācijām 1952. gadā līdz 420 – 2004. gadā (šobrīd – 552).

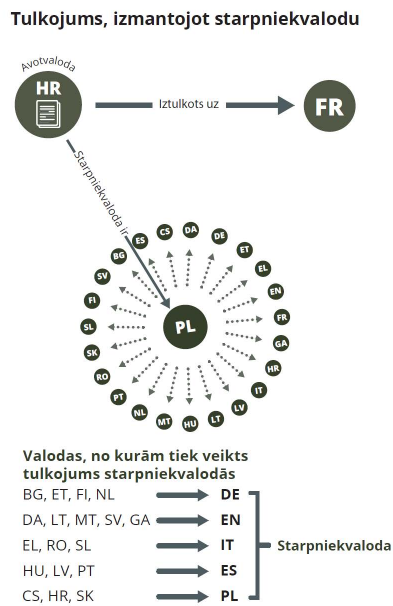

COMBINAISONS LINGUISTIQUES

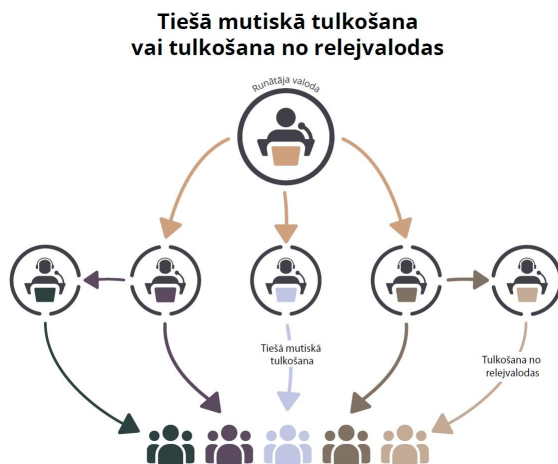
- Īpaši pēc 2004. gada paplašināšanās Tiesa un Vispārējā tiesa ir pakāpeniski īstenojušas virkni pasākumu, kuru mērķis ir palielināt efektivitāti un ierobežot tulkošanas darba slodzi. Tādēļ tiesas ir pārskatījušas savu spriedumu un rīkojumu publicēšanas praksi (selektīva publikācija). Tāpat ir samazināts tulkojamo dokumentu garums un Tiesā likvidēts ziņojums tiesas sēdē. Turklāt kopš 2013. gada Tiesa var pieņemt lēmumu publicēt spriedumu pilnībā tikai tiesvedības valodā un sniegt izvilkumus citās valodās, tulkojot tikai tos sprieduma punktus, kurus tā uzskata par vajadzīgu publicēt. Šādi 2014. gadā tika panākts tulkošanas slodzes samazinājums par 40 %.
- Vēl viens pasākums, kas īstenots, gaidot 2004. gada paplašināšanos, ir tulkošanas sistēmas ieviešana tā sauktajās “starpniekvalodās” līdztekus tiešajam tulkojumam no oriģinālvalodas. Valodu kombināciju palielināšanās dēļ – kas saistīta ar oficiālo valodu skaita pieaugumu, gadījumā, ja nav iespējams nodrošināt tiešu tulkojumu, – tika nolemts tulkojumam izmantot vācu, angļu, spāņu, itāļu un (kopš 2019. gada) poļu valodas starpniecību. Šīs valodas sauc par “starpniekvalodām”, jo tieši vienā no šīm piecām valodām tekstus, kuri sagatavoti visās pārējās valodās (ko sauc par “valodām, no kurām tiek veikts tulkojums starpniekvalodās”), tulko saskaņā ar iepriekš noteiktām kombinācijām, pirms to tulkošanas pieprasītajās valodās saskaņā ar zemāk redzamo diagrammu. Ņemot vērā franču valodas īpašo lomu (tiesnešu saziņas valoda tiesvedībās), tulkojumi no franču valodas uz visām citām valodām vienmēr ir tiešie tulkojumi. Savukārt Franču valodas juridiskās tulkošanas nodaļa aptver visas oficiālās ES valodas.

[INFOGRAFIKA "Tulkošana, izmantojot starpniekvalodu"]

Lai vienmēr nodrošinātu mutisko tulkošanu pat visretāk sastopamajās valodu kombinācijās, mutiskie tulki arvien vairāk izmanto tā sauktās “relejtulkošanas valodas” un “svešvalodas, kurā tulko” mutiskās tulkošanas tehnikas. Pirmajā gadījumā tulkošana notiek nevis tieši no runātāja valodas, bet gan no cita tulka nodrošināta tulkojuma; otrajā gadījumā runātāja mutisko tulkošanu uztic tulkam ar tādu pašu dzimto valodu, kurš runu spēj tulkot citā valodā.

[INFOGRAFIKA "Tiešā mutiskā tulkošana vai tulkošana, izmantojot relejtulkošanas valodu"]

Ēkas

2004. gada paplašināšanās notika reizē ar tiesas ēkas, kurā Tiesa Luksemburgā, Kiršbergas plakankalnē, atrodas kopš 1972. gada, paplašināšanu un renovāciju (skat. ēku vēsturi: https://curia.europa.eu/jcms/jcms/p1_3943801).